

Miroslav Hlivák: Odpovědný přístup ve veřejných nákupech je profit pro společnost

Podle předsedy slovenského Úradu pre verejné obstarávanie Miroslava Hliváka je klíčové zvyšovat povědomí o správných způsobech nakládání s veřejnými zdroji, tedy o způsobech, díky nimž roste profit pro celou společnost. „Práve preto v Úrade intenzívne pracujeme na podpore zvyšovania povedomia o spoločenskej zodpovednosti vo verejnom obstarávaní a o dodržiavaní tzv. princípu 3E,“ uvádí v rozhovoru pro časopis Veřejné zakázky v praxi. Situaci na Slovensku přitom považuje za velmi podobnou té u nás a dodává: „Musíme sa naučiť myslieť v kontexte a teda musíme začať upozorňovať na potrebu zmeny našej filozofie, to, ako sa na nákupy za verejné peniaze pozeráme, musíme sa naučiť chcieť získať viac ako len tovar či službu za verejné peniaze.“

Mgr. Marie Janečková

Projekt Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání MPSV ČR

S ohledem na přetrvávající provázanost obou zemí jsme se rozhodli ponechat odpovědi pana předsedy v originálním, slovenském znění.

Jak hodnotíte stav sociálně odpovědného veřejného zadávání na Slovensku?

V prvom rade ďakujem za možnosť vyjadriť sa k tejto téme z pohľadu Slovenska. Je totiž kľúčové, aby sme o nej rozprávali čo najviac, aby sme zvyšovali povedomie o správnych spôsoboch nakladania s verejnými zdrojmi, teda o spôsoboch, vďaka ktorým sa profit pre celú spoločnosť zvyšuje. Myslím si,

že na Slovensku je prístup k nakladaniu s verejnými zdrojmi podobný. Nazvem ho, že je v prevažnej miere „technický“, teda zužuje sa len na akýsi zadaný spôsob vyhlasovania súťaží, no častokrát sa zabúda v tomto procese používať zdravý sedliacky rozum. A to sa týka aj Vašej otázky.

Spatřujete nějaký vývoj ve vnímání tohoto přístupu ze strany veřejných zadavatelů a uplatňování v praxi?

Uplatňovanie nástrojov spoločensky zodpovedného verejného obstarávania (pod čím rozumiem nástroje zeleného i sociálneho ve-

řejného obstarávania) si vyžaduje hlbšie a poctivé úvahy na oboch stranách, teda na strane tých, ktorí verejné súťaže vyhlasujú, ako aj na strane tých, ktorí sa do nich hlásia. Musím v skratke skonštatovať, že sa nám to na Slovensku zatiaľ veľmi nedarí. Práve preto od môjho nástupu do pozície predsedu v Úrade intenzívne pracujeme na podpore zvyšovania povedomia o spoločenskej zodpovednosti vo verejnom obstarávaní a o dodržiavaní tzv. princípu 3E (nakupovať hospodárne, účelne a efektívne). Viem, že je to beh na dlhú trať, no začať treba. Ak sa mám vyjadriť športovou terminológiou, tak po-

JUDr. Miroslav Hlivák, Ph.D., LL.M. (*1978)

- Absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Komenského (JUDr.) a studium na Nottingham Trent University, BIBS – vysoká škola (LL.M.); disertaci obhájil na Panevropské vysoké škole (Ph.D.).
- Od roku 2009 působil jako advokát, prokurista a později též partner v advokátní kanceláři SOUKENÍK - ŠTRPKA, s. r. o.
- V rámci své odborné praxe se dlouhodobě zaměřoval také na oblast veřejných nákupů a poskytoval právní poradenství slovenským i zahraničním klientům.
- Od září 2017 je předsedou slovenského Úradu pre verejné obstarávanie.

viem, že sme v závese, ak sa porovnávame s niektorými členskými štátmi našej spoločnej európskej rodiny. Aby sme systematicky propagovali a rozvíjali túto agendu, stanovili sme si ju za jednu z prioritných tém počas predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine (V4).

Jaké konkrétní kroky máte v plánu?

Budeme sa usilovať o to, aby sme priniesli pokrok vo vybraných, moderných aspektoch verejného obstarávania, medzi ktoré sociálne zodpovedné verejné obstarávanie nepochybne patrí. Verím, že k naplneniu uvedeného cieľa prispíše aj Úradom pripravený projekt financovaný z Nórskeho fondu, ktorý posilňuje myšlienku získavania najlepšej hodnoty za peniaze vo verejnom obstarávaní. Jeho spustenie sme nedávno prediskutovali na otvára-

cej konferencii grantov EHP a Nórska 2014–2021. Verím, že skutočne vstupujeme do finálnej fázy, po ktorej sa naplno pustíme do práce, ktorá pomôže systému verejného obstarávania na Slovensku aj v kontexte podpory využívania nástrojov sociálne zodpovedného verejného obstarávania.

V České republice se mezi bariéry rozvoje odpovědného přístupu ve veřejných zakázkách často řadí obecně kultura zadávání veřejných zakázek, kdy se dlouhodobě klade mimořádný důraz na cenu, procesní přesnost, méně už na kvalitu výsledků či uplatňování společenských témat. Zadavatelé se často nezamýšlejí nad dopady a souvislostmi dané zakázky z hlediska místní ekonomiky, zaměstnanosti anebo pracovních podmínek osob podílejících

se na výrobě či realizaci určité služby nebo nad dopady na komunitu v místě plnění dané zakázky, na zdraví a životní prostředí. Jak je to na Slovensku? Co vás aktuálně ve veřejných zakázkách nejvíce pálí?

Moja odpoveď Vás veľmi neprekvapí. Situácia na Slovenku je veľmi podobná tej v Českej republike. Ako som už spomínal, takýto prístup k nakladaniu s verejnými zdrojmi si vyžaduje viac ako len suchú, hoci možno exaktnú znalosť legislatívy. Musíme sa naučiť myslieť v kontexte a teda musíme začať upozorňovať na potrebu zmeny našej filozofie, to, ako sa na nákupy za verejné peniaze pozeráme, musíme sa naučiť chcieť získať viac ako len tovar či službu za verejné peniaze. Možno takou najrýchlejšou cestou, ako to spoločnosti môžeme začať vysvetľovať, sú príklady dobrej praxe zo zahraničia. Len ich intenzívnou propagáciou a komunikáciou môžeme subjektom vstupujúcim do procesu verejných nákupov vysvetľovať a zároveň ich motivovať k tomu, aby nevolili len tú najľahšiu cestu, to znamená, aby neobstarávali len na najnižšiu cenu, ale aby zohľadňovali možnosti uplatnenia nástrojov sociálne

zodpovedného verejného obstarávania. O faktoroch, alebo ak chcete o benefitoch, ktoré v takto nastavenom obstarávaní môžu získať, musia v prvom rade premýšľať ešte v prípravnej fáze, následne tieto úmysly musia premietnuť do opisu predmetu zákazky, musia byť viditeľné a zrozumiteľné v nastaveniach kvalitatívnych kritérií alebo v podmienkach plnenia predmetu zákazky.

To je ničmenšie výzva a práce na dlhú dobu...

No teší ma, že Úrad je už v tejto oblasti aktívny a že pri zložitých témach, ktoré presahujú hranice

a pri ktorých sa môžeme inšpirovať ostatnými krajinami, spolupracujeme so zahraničnými expertami. Deje sa tak aj pri rozvíjaní témy dosahovania najlepšej hodnoty za peniaze a sekundárnych cieľov vo verejnom obstarávaní. Aj tá je totiž súčasťou agendy profesionalizácie verejného obstarávania, v rámci ktorej už Úrad pripravil legislatívny zámer na zriadenie Komory verejného obstarávania. Má kvalitu verejných súťaží zvýšiť, teda vďaka odborným garantom počíta aj s väčším uplatňovaním kvalitatívnych kritérií vo verejných súťažiach. Verím, že v spolupráci s OECD sa nám podarí zásadným spôsobom posunúť vpred systém verejného obstarávania na Slovensku.

Co vedlo k prístupu „sociálnych kvót“ ve veřejných zakázkách?

V prvom rade mi dovoľte uviesť, že otázka zavedenia „sociálnych kvót“ legislatívnou cestou vznikla pred mojim nástupom do pozície predsedu Úradu. Iniciátorom „sociálnych kvót“ bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktoré je gestorom zákona č. 112/2018 Z. z., o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a dopl-

není niektorých zákonov. Napriek tomu, že Úrad nie je ani gestorom, ani spolugestorom tohoto zákona, zohral aktívnu rolu pri jeho príprave. Pri tejto činnosti prihliadal na odporúčania Európskej komisie, ktorá očakáva, že sa vo väčšej miere začne vo verejnom obstarávaní na Slovensku používať ako kritérium ekonomicky najvýhodnejšia ponuka, t. j. že zohľadnené budú

S uplatnením zodpovedného verejného obstarávania môžeme prispieť k dodržiavaniu práv zamestnancov

aj iné kritériá ako cena. Rovnako si týmto Úrad plnil povinnosti, ktoré mu vyplynuli z uznesení vlády Slovenskej republiky zameraných na podporu rozvoja najmenej rozvinutých okresov na Slovensku.

Jaká máte očekávání od zavedení této povinnosti?

Zavedenie sociálnych kvót vnímam ako dobrú myšlienku, ktorá by mala prispieť k zvýšeniu používania nástrojov sociálne zodpovedného verejného obstarávania vo verejných súťažiach. No zároveň sa na to pozerám ako pragmatik, ktorý reflektuje aktuálnu situáciu, a tú vystihuje zatiaľ nedostatočné zhmotnenie tejto myšlienky v praxi. My sme však súčinní s Ministerstvom práce a usilujeme sa najst' spôsob, ako túto myšlienku podporiť tak, aby sa čo najviac premietala do verejných súťaží.

Vztahuje se zákonná povinnost na všechny veřejné zadavatele?

Predmetná zákonná povinnosť sa bude vzťahovať na subjekty v postavení verejného obstarávateľa, napríklad orgány štátnej správy, obce a vyššie územné celky atď., a obstarávateľa, ktorý v kalendárnom

roku začal alebo realizoval najmenej desať verejných obstarávaní okrem zákaziek s nízkou hodnotou. Tieto subjekty budú od prvého januára 2020 povinné najmenej v 6% z týchto verejných obstarávaní použiť sociálne hľadisko v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk. Táto povinnosť sa nebude vzťahovať na tzv. dotované subjekty, tj. subjekty, ktoré získali, resp. ktoré boli poskytnuté finančné prostriedky od verejného obstarávateľa.

Úřad pro veřejné zadávání je

na Slovensku gestorem zákona o veřejném zadávání. Jakou přesně hraje Úřad roli v podpoře rozšíření odpovědného přístupu k veřejným zakázkám? Jaké priority a cíle má pro odpovědné veřejné zadávání a jakou pomoc mohou zadavatelé na Slovensku očekávat?

Na Úrade, po mojom nástupe do funkcie, vznikol Inštitút verejného obstarávania, ktorého úlohou je analytická činnosť, vzdelávacia, aj metodická. Všetkými týmito aktivitami sa usiluje zvyšovať uplatňovanie sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní a podporovať aj zelené verejné obstarávanie. Je súčinný s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny, zodpovedným za oblasť sociálneho verejného obstarávania, aj s Ministerstvom životného prostredia, zodpovedným za oblasť zeleného verejného obstarávania. V oblasti zeleného verejného obstarávania Úrad spolupracuje so Slovenskou agentúrou životného prostredia ako odbornou organizáciou Ministerstva životného prostredia s celoslovenskou pôsobnosťou zameranou na starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny v súlade

so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. V tejto súvislosti spoločne uskutočňujeme školenia na tému zeleného verejného obstarávania a spolupracujeme na príprave všeobecnej metodiky k zelenému verejnému obstarávaniu. Ako som už spomínal, v oblasti sociálneho verejného obstarávania Úrad spolupracoval pri príprave zákona o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní.

V jakých segmentech veřejných zakázek vidíte největší příležitosti k uplatnění sociálních témat či priorit?

Aj pri tejto téme je z môjho pohľadu dôležité špecifikovať sociálne prostredie v jednotlivých regiónoch, vziať do úvahy aj tamojšiu mieru nezamestnanosti. Ako jednu z možností vidím uplatnenie sociálnej podmienky v rámci plnenia zákazky na stavebné práce spočívajúcu v tom, že úspešný uchádzač zamestná v rámci plnenia tejto zákazky napríklad dlhodobu nezamestnanú osobu. Pri stavebných zákazkách, v ktorých sa uplatňujú nástroje sociálne zodpovedného verejného obstarávania, môžeme nepochybne prispieť k zvýšeniu úrovne dodržiavania sociálnych a pracovných práv zamestnancov, bezpečnosti pri práci, ale aj k ochrane malých a stredných podnikov v postavení subdodávateľov pred nevyplácaním odplaty za vykonané, subdodávateľské práce. Môže to mať množstvo benefitov, čiže jednoducho poviem, že sa treba pohrať s fantáziou tak, aby sme pozitívne ovplyvnili život celej spoločnosti.

Zamýšlíte se nad budoucím vyhodnocováním dopadů uplatňování sociálních hledisek? Případně připravujete v oblasti měření užívání těchto principů a jejich dopadů nějakou metodiku?

Určite. Ako som spomínal, za účelom získavania dát, ktoré má

k dispozícii len Úrad, som zriadil Inštitút. Keďže ale v tejto oblasti spolupracujeme aj s Ministerstvom práce a Ministerstvom životného prostredia, musíme si zosúladiť naše aktivity a zjednotiť systém tvorby štatistiky. Uvediem príklad, ktorý Úrad v snahe o lepšie monitorovanie uplatňovania nástrojov sociálne zodpovedného verejného obstarávania robí: Ide o nabádanie a motivovanie verejných obstarávateľov a obstarávateľov, aby pri vyplňaní formulárov, ktorým sa začína proces verejného obstarávania, uvádzali, či a aké sociálne, zelené alebo inovatívne aspekty v súťaži využili. Spomeniem tiež, že Úrad má vo finálnej fáze rozpracovaný projekt „Budovanie Inštitútu verejného obstarávania“, v rámci ktorého sa počíta so zavedením analytického nástroja, ktorý bude monitorovať mieru uplatňovania nástrojov sociálne zodpovedného verejného obstarávania, prípadne vplyv uplatňovania týchto nástrojov na zapájanie sa malých a stredných podnikov do verejných súťaží.

Jak osobně vnímáte trend ve vyspělých státech EU, který považuje veřejné zakázky za strategický nástroj, jak naplňovat obecné společenské cíle veřejné správy nebo priority organizace?

Vnímam to komplexne. Pri prístupe k nakladaniu s verejnými zdrojmi nemôžeme abstrahovať od mentality danej krajiny a od vývoja, ktorým si prešla. Všetko závisí od spoločnosti, od politickej kultúry, od výchovy. A preto aj v tomto smere sa usilujeme o zmenu na Slovensku. Uvedomujem si, že okrem zmeny legislatívy a posilňovania odbornosti musíme tiež postupne meniť myslenie ľudí. Je potrebné zmeniť spôsob, akým spoločnosť nazerá na veci verejné, vrátane verejných peňazí. Preto sme spustili projekt výchovy a vzdelávania problematiky verejného

obstarávania už na základných školách. Chceme, aby princíp nákupov za spoločné peniaze pochopili už žiaci základných škôl, teda deti, ktorých osobnosť sa ešte len formuje. Nadštandardnú prácu nad rámec zákona robíme vo viacerých oblastiach, nielen v tej, ktorá sa týka vzdelávania.

Můžete uvést příklad?

Úrad po prvý raz nadviazal dialóg so zástupcami podnikateľov. Aj ich prístup a ich ponuky predsa dokážu zmeniť nakladanie s verejnými peniazmi k lepšiemu. Intenzívne a inak komunikujeme s verejnými obstarávateľmi, ktorých zastupuje Združenie miest a obcí Slovenska, ale aj so Združením SK 8, ktoré zastupuje všetky naše samosprávne kraje alebo župy, ak chcete. Za kľúčovú považujem aj spoluprácu so zahraničnými expertmi – musíme sa inšpirovať prístupom a praxou vyspelých štátov Európskej únie. Získavanie najlepšej hodnoty za peniaze môže pre verejnú správu nepochybne predstavovať ďalší nástroj na dosiahnutie udržateľného rozvoja, ochrany životného prostredia členských štátov Európskej únie a dodržiavania pracovných a sociálnych práv.

Pokládáte strategický přístup k veřejným zakázkám například i ve smyslu usnesení Evropského parlamentu ze 4. října 2018 o balíčku v oblasti strategie pro zadávání veřejných zakázek za závazek veřejné správy?

Napriek skutočnosti, že uplatňovanie nástrojov sociálne zodpovedného verejného obstarávania sa v zásade vyznačuje dobrovoľnosťou, verím, že aj uznesenie o balíčku v oblasti stratégie pre zadávanie verejných zakázok bude pre členské štáty, respektive verejných obstarávateľov a obstarávateľov impulzom k lepšiemu dosahovaniu najlepšej hodnoty za peniaze vo verejných súťažiach. ▲